I samme gruppe var jeg med
24/1-88 Einar Bjelland Torsdag 26. januar 1989 Østenposten

-Vi fikk aldri se de hvite bussene

— Før eller senere vil nok den grusomme sluttfasen for tusenvis av Tysklands-fanger i Neustadt bli nedskrevet og dokumentert i vår krigshistorie, sier tidligere politimester Annar Rostad i Sandvika.

HELGE SANDVIG

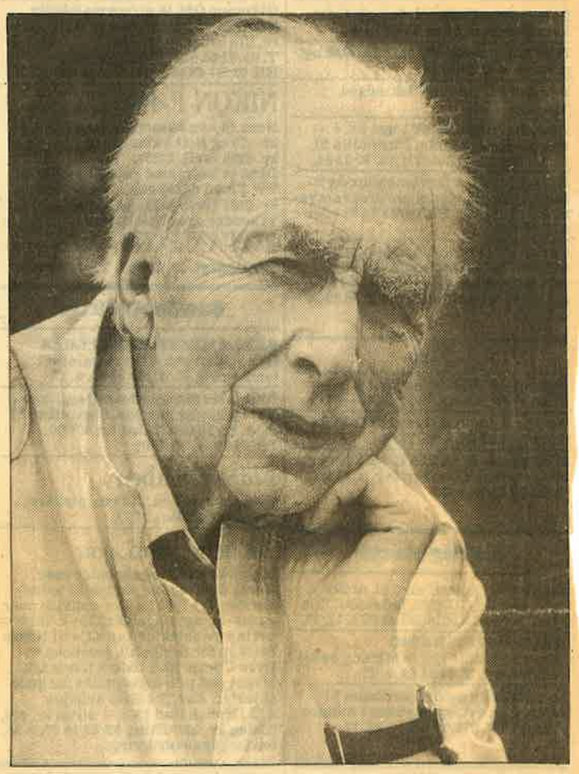

Tidligere politimester Annar Rostad, som idag fyller 80 år, opplevet det grusomme skjebnedøgnet for Tysklandsfanger i Neustadt 3. mai 1945, da 10 000 fanger døde på frihetens terskel. *(Foto: Morten Uglum)*

Han var selv fange under transport til denne byen da over 10 000 fanger ble drept i bomberegnet eller likvidert av tyskerne, mens de allierte presset på mot Neustadt 3. mai 1945.

Rostad glemmer det aldri. Og idag, når han fyller 80 år, kan tankene om dette fremdeles trenge på. De grusomme opplevelser både i fangeleiren Stutthof i Danzig og senere i Neustadt har satt varige spor i hans sinn. Men som ved et under, som han sier, ble han reddet sammen med de fleste av de over 200 norske politifolk som befant seg der efter arrestasjonen i Norge i august 1943.

— Vi så ingen «hvite busser» der vi var, av naturlige årsaker, sier Rostad. Stutthof-leiren lå jo i østsonen og var vanskelig tilgjengelig. Knapt noen av oss hadde hørt om aksjonen for å redde ut norske fanger. Mot slutten av krigen ble jo tyskerne helt desperate. Vi ble flere ganger beordret ut på marsj for å overflyttes til andre leirer. Men hver gang endte vi tilbake i Stutthof, før vi til sist ble sendt med lektere over Østersjøen til Neustadt.

Nær sprengt i luften

— Fangene var da i en elendig forfatning, utpinte, mishandlede og utsultede. Mange av dem døde under overfarten. Selv hadde jeg tyfus, men klarte ved hjelp av medfanger å komme meg på land for innmarsj til Neustadt. Lekteren vi var ombord i, ble fortøyet til en ammunisjonsbåt, men ble heldigvis løst fri av en norsk politimann før ammunisjonsbåten ble sprengt i luften. Vi hadde det bestemte inntrykk at tyskerne ikke ønsket at fanger skulle komme i de alliertes hender. Det førte til at desperate tyskere foretok de reneste massemord på stranden ved Neustadt, mens fangene faktisk sto på terskelen til friheten. Krigens drama og gru ble ytterligere forsterket ved at lektere og skip, som ble brukt til fangetransporter, i sin tur ble oppfattet som krigsmål i havneområdet av britiske kampfly ved Neustadt.

— Tanken på alt dette har selvfølgelig ofte vært vanskelig å leve med, medgir Rostad. Slike minner blir man aldri kvitt, selv om man er av den mer robuste typen, og kom helskinnet igjennom krigen og fangeoppholdet.

Minnesmerke ved stranden

Han har selv skrevet litt om det som skjedde i Tyskland under krigen og om norske politifolk som ble arrestert og deportert til fangeleiren i Stutthof.

— Vi var ikke blant heltene, men ville bare ikke samarbeide med tyskerne i Norge. Mitt bidrag til historieskrivningen er ellers uhyre beskjedent, sier han. — Men jeg vil tro at dramaet ved Neustadt en eller annen gang vil bli fokusert i større sammenheng. Noen hundre meter fra strandkanten ruver minnesmerket som konstaterer at 7000 fanger møtte døden i farvannet ved havnebyen bare timer før tyskerne kapitulerte. Men det virkelige tallet på fanger som endte livet der, må ligge over 10 000. Dit var fanger transportert fra hele Europa, sier Han.

Selv tok han opp igjen politiarbeidet noen måneder efterat han ble reddet av britisk ambulansepersonell ved Neustadt og sendt til Norge via Sverige. Han gjorde senere tjeneste som politifullmektig ved trafikkavdelingen, rytteravdelingen og kriminalavdelingen i Oslo. Derefter var han ved Overvåkingspolitiet fra 1957. Efter et kort vikariat som politimester i Kirkenes fra 1966 ble han i 1970 politimester på Rjukan, frem til pensjonsalder i 1975.

— Det føles godt å være pensjonist - og så godt at det er fred! sier Annar Rostad: — Vi har så mye å være takknemlige for.